

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Козак Ю.Г.
“ ____ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.05052 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародна економіка»

на тему: **« Міжнародна конкурентоспроможність продукції підприємств харчової галузі (на прикладі ПрАТ «Одеський консервний завод») »**

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр.43

Реутова Анна Андріївна

/підпис/

Науковий керівник:

зав. кафедри д.е.н., професор

Козак Юрій Георгійович

/підпис/

ОДЕСА – 2020

АНОТАЦІЯ

Реутова А. А., « Міжнародна конкурентоспроможність продукції підприємств харчової галузі (на прикладі ПрАТ «Одеський консервний завод») »
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 6.05052 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою
«Міжнародна економіка»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2020 рік

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження в роботі є процес формування та забезпечення міжнародної конкурентоспроможності продукції підприємств харчової галузі на прикладі ПрАТ «Одеський консервний завод». У роботі розглядаються сутність та специфіка конкурентоспроможності продукції підприємств харчової промисловості, визначаються фактори, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність підприємств харчової промисловості та методи її оцінки.

Надано загальну техніко-економічну характеристику ПрАТ «Одеський консервний завод». Проаналізовано фактори впливу на міжнародну конкурентоспроможність підприємства, здійснено аналіз рівня міжнародної конкурентоспроможності продукції ПрАТ «Одеський консервний завод».

Запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності збуту продукції ПрАТ «Одеський консервний завод», розроблено шляхи щодо підвищення конкурентних переваг продукції ПрАТ «Одеський консервний завод».

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність продукції, харчова галузь, збут, аналіз, підвищення ефективності, ПрАТ «Одеський консервний завод».

ANNOTATION

Reutova A., International competitiveness of food industry products (on the example of JSC "Odessa Canning Plant") ,
thesis for Bachelor's degree in specialty 6.05052 «International economic relations» under the program «International economy»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2020

Bachelor's qualification work consists of three sections. The object of the research in the diploma is the process of forming and ensuring the international competitiveness of the food industry enterprises on the example of JSC "Odessa Canning Plant". The essence and specifics of the competitiveness of food industry products are considered in the diploma, the factors influencing the international competitiveness of the food industry enterprises and methods of estimation one are considered too.

The general technical and economic characteristics of JSC «Odessa Canning Plant» are given in the diploma. The factors of influence on the international competitiveness of the enterprise are analyzed, the analysis of the level of international competitiveness of production of JSC "Odessa Canning Plant" is carried out.

Recommendations on improving the sales efficiency of products of JSC "Odessa Canning Plant" are offered, and ways to increase the competitive advantages of products of JSC "Odessa Canning Plant" are developed.

Keywords: international product competitiveness, food industry, sales, analysis, efficiency improvement, JSC «Odessa Canning Plant».

ЗМІСТ

	Стор
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	7
1.1. Сутність та специфіка конкурентоспроможності продукції підприємств харчової промисловості.....	7
1.2. Фактори, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність підприємств харчової промисловості.....	11
1.3. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції підприємств харчової промисловості	17
Висновок до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРАТ «ОДЕСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД».....	24
2.1. Загальна техніко-економічна характеристика ПрАТ «Одеський консервний завод».....	24
2.2. Аналіз факторів впливу на міжнародну конкурентоспроможність підприємства ПрАТ «Одеський консервний завод».....	35
2.3. Аналіз рівня міжнародної конкурентоспроможності продукції ПрАТ «Одеський консервний завод».....	42
Висновок до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПРАТ «ОДЕСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД».....	51
3.1. Удосконалення збуту продукції ПрАТ «Одеський консервний завод» на зовнішні ринках як чинник підвищення її міжнародної конкурентоспроможності	51
3.2 Заходи удосконалення технологій виробництва як напрям підвищення конкурентних переваг продукції ПрАТ «Одеський консервний завод».....	57
Висновок до розділу 3.....	64
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблеми поглиблення світових інтеграційних процесів останнім часом особливо гостро торкаються України. Входячи у світове співтовариство ми все більше відчуваємо його вплив на внутрішні процеси в різних галузях економіки, в тому числі - в харчовій промисловості. Вступ до СОТ поставив українські підприємства у рівні умови із зарубіжними виробниками, що визначається свободою підприємницької діяльності, вільним ціноутворенням та обмеженою підтримкою з боку держави. В цьому аспекті на перше місце виходить проблема конкурентоспроможності української продукції, і розглядається вона не лише по відношенню до експортного її потенціалу, але й стосовно внутрішніх ринків.

В сучасних умовах функціонування підприємств харчової промисловості України забезпечення їх стійкого розвитку на внутрішньому та міжнародному ринку безпосередньо залежить від рівня конкурентоспроможності виробленої ними продукції. Таким чином, особливої уваги заслуговує проблема досягнення та забезпечення певного рівня конкурентоспроможності продукції підприємств харчової промисловості в умовах жорсткої конкурентної боротьби на нестабільному ринку.

Ключовим завданням підприємств харчової промисловості є забезпечення країни продуктами харчування, що потребує стійкого зростання виробництва продукції, одержання її виробниками достатніх кінцевих результатів. Кожен суб'єкт господарювання зі збільшенням масштабів власного виробництва виокремлює для себе низку конкурентних переваг, що в подальшому стають визначальними для досягнення мети. Очевидним також є й те, що формування конкурентних переваг продукції підприємств підвищує конкурентоспроможність харчової галузі як сектору економіки в цілому, та, водночас, сприяє вирішенню проблем, пов'язаних із забезпеченням продовольчої безпеки країни. Тому питання конкурентоспроможності

вітчизняної продукції харчової галузі на внутрішніх та зовнішніх продовольчих ринках набуває нового змісту та актуальності.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Значний внесок у розвиток теоретичних, методологічних та практичних основ міжнародної конкурентоспроможності зробили такі вчені-економісти, як: Г.Л. Азоєв, С.Б. Алексєєв, І.В.Багрова, Л.В. Балабанова, Т.М. Барбаріч, А.В. Бородин, С.В. Брикаліна, Є.В. Васильков, І.М. Дашко, І.З. Должанский, Ю.Г. Козак, Л.О. Кравченко, М.І. Лобанов, С.В. Ляліков, Ю.М. Мануйлович, І.В. Нижник, І.Ю. Пасічник, Н.Ю. Процюк, Л.Є. Ревуцька, А.М. Ряба, А.О. Сітковська, Т.М. Халімон, І.В. Хлівна, В.О. Чайка, О.Л. Шевченко, Л.О. Юзьвак, О.Г. Янковий та інші. Проте, не зважаючи на останні дослідження, не до кінця розкритими залишаються питання визначення самого терміну «конкурентоспроможність продукції», методики визначення її рівня. Окрім цього, ґрунтовного дослідження потребує розкриття даної проблематики по відношенню до конкурентоспроможності продукції на міжнародному рівні.

Метою роботи є дослідження міжнародної конкурентоспроможності продукції підприємств харчової галузі на прикладі ПрАТ «Одеський консервний завод» та визначення напрямків її підвищення.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- 1) визначити сутність та специфіку конкурентоспроможності продукції підприємств харчової промисловості;
- 2) з'ясувати фактори, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність підприємств харчової промисловості;
- 3) розглянути методи оцінки конкурентоспроможності продукції підприємств харчової промисловості;
- 4) провести загальну техніко-економічну характеристику ПрАТ «Одеський консервний завод»;
- 5) проаналізувати фактори впливу на міжнародну конкурентоспроможність підприємства ПрАТ «Одеський консервний завод»;

6) здійснити аналіз рівня міжнародної конкурентоспроможності продукції ПрАТ «Одеський консервний завод» ;

7) розробити рекомендації щодо підвищення ефективності збуту продукції ПрАТ «Одеський консервний завод» на зовнішніх ринках;

8) обґрунтувати шляхи підвищення конкурентних переваг продукції ПрАТ «Одеський консервний завод».

Об’єктом дослідження в роботі є процес формування та забезпечення міжнародної конкурентоспроможності продукції підприємств харчової галузі на прикладі ПрАТ «Одеський консервний завод» .

Предметом дослідження є теоретичні основи та практичні заходи підвищення міжнародної конкурентоспроможності продукції ПрАТ «Одеський консервний завод».

Методи дослідження. Методичну основу роботи становлять загально-наукові та спеціально-наукові методи наукового пізнання. В процесі написання роботи були використані такі дослідницькі методи, як: метод ключових понять, системний аналіз, групування, порівняння (при дослідженні теоретико-методологічних засад міжнародної конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості); економіко-статистичний аналіз, методи вертикального та горизонтального аналізу, графічний та табличний методи (під час аналізу сучасного стану міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський консервний завод»); наукова абстракція та узагальнення (під час обґрунтування напрямків підвищення міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський консервний завод»).

Практична значущість проведеного дослідження полягає у виявленні шляхів підвищення міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський консервний завод», що можуть бути впроваджені в практичну діяльність підприємства.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, які об’єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок дослідження міжнародної конкурентоспроможності продукції підприємств харчової галузі на прикладі ПрАТ «Одеський консервний завод», можна зробити наступні висновки.

1. Під конкурентоспроможністю продукції підприємств харчової промисловості потрібно розуміти наявність певних властивостей, зокрема: споживчих, комерційних, організаційних та економічних, які становлять інтерес для покупця і забезпечують задоволення цієї потреби краще, ніж у конкурентів.

2. Усі фактори впливу на міжнародну конкурентоспроможність підприємств харчової галузі можна умовно поділити на зовнішні (державна політика, правове середовище, економічні умови, монополізація економіки, ресурсний потенціал, товарні ринки, ринкова інфраструктура, соціальні умови) та внутрішні (ресурси, маркетингові дослідження, фінансові можливості, система обліку, система постачання, логістика та збутова діяльність, інформаційні ресурси, організаційна структура, місцезнаходження підприємства).

3. На даний момент уніфікованої методики оцінки конкурентоспроможності продукції підприємств харчової промисловості не існує. Вибір конкретної методики визначення конкурентоспроможності продукції залежить від специфіки продукту, терміновості отримання результатів оцінки, обсягів доступної інформації, ресурсних обмежень, аудиторії, на яку вони розраховані, тощо.

4. ПрАТ «Одеський консервний завод» є лідером з виробництва плодово-овочевої консервної продукції в Одеській області. На підприємстві використовуються новітні технології виробництва харчової продукції із сировини високої якості, працює кваліфікований персонал. Підприємство успішно працює на ринку СНД, постійно розширюючи свою дилерську мережу і поповнюючи асортимент продукції.

5. Значення коефіцієнту абсолютної ліквідності в 2018-2019 роках значно менше від нормативного (0,1-0,2) та показує тенденцію до зниження. Такий низький показник вказує на те, що ПрАТ «Одеський консервний завод» не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром. Коефіцієнт проміжної ліквідності на підприємстві також нижче нормативних значень і за 2017-2019 скоротився на 0,125. Така динаміка обумовлена зменшенням обсягу поточних активів протягом останніх років.

В свою чергу коефіцієнт поточної ліквідності має достатні значення протягом всього періоду. В динаміці він збільшується, що обумовлене більш швидким зростанням поточних активів підприємства, ніж поточних зобов'язань. Нормативне значення показника забезпечення оборотних активів власними коштами 0,1 і вище. На протязі 2017-2019 років значення було більше 0,5, тобто ПрАТ «Одеський консервний завод» можна вважати фінансово стійким і здатним проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування.

Таким чином, в ході аналізу було встановлено, що ПрАТ «Одеський консервний завод» є недостатньо платоспроможним та ліквідним, але при цьому не залежить від зовнішніх джерел фінансування та має власний оборотний капітал.

6. На міжнародну конкурентоспроможність ПрАТ «Одеський консервний завод» здійснюють вплив фактори макро- і мікроекономічного, а також внутрішнього середовища підприємства. Більшість факторів макросередовища (політичний, правовий, економічний, демографічний, науково-технічний, природний та екологічний) негативним чином впливають на рівень міжнародної конкурентоспроможності підприємства. Фактори мікроекономічного середовища (споживачі, постачальники, посередники, контактні аудиторії), крім конкуренції в харчовій галузі, здійснюють позитивний вплив на міжнародну конкурентоспроможність досліджуваного підприємства. В свою чергу фактори внутрішнього середовища, такі як маркетинг, фінанси та організаційна культура, негативним

чином впливають на міжнародну конкурентоспроможність підприємства. Проведений SWOT-аналіз дає підстави стверджувати, що ПрАТ «Одеський консервний завод» має можливість домінувати на ринку плодоовочеконсервної продукції, що дасть змогу подолати збитковість виробництва та підвищити міжнародну конкурентоспроможність.

7. Матриця конкурентного профілю показала, що ПрАТ «Одеський консервний завод» поступається лідеру-конкуренту, але має достатній потенціал для збільшення обсягів виробництва. Оцінку міжнародної конкурентоспроможності продукції ПрАТ «Одеський консервний завод» було проведено бально-зваженим методом. Для оцінки було обрано такий вид продукції як «Кетчуп томатний», який реалізується під торговою маркою «Господарочка», та товари-аналоги ТМ «Чумак» та ТМ «Верес». Серед різних показників, за якими здійснювалася оцінка лише за смаком продукція ТМ «Господарочка» випереджає обох конкурентів, за зовнішнім виглядом упаковки вона випереджає одного з конкурентів та програє іншому, за іншими показниками вона знаходиться на останньому місці.

8. Важливим напрямом підвищення міжнародної конкурентоспроможності продукції ПрАТ «Одеський консервний завод» є забезпечення ефективності її збуту на зовнішніх ринках. Аналіз показників оцінки перспективи розвитку в галузі і конкурентоспроможності підприємства на зовнішньому ринку показав, що ПрАТ «Одеський консервний завод» має середній показник перспектив розвитку галузі - 8 балів, та середній показник конкурентоспроможності підприємства - 7 балів.

Для підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності ПрАТ «Одеський консервний завод» необхідно сконцентрувати увагу на вирішенні чотирьох взаємопов'язаних завдань: організація процесу створення конкуренто-спроможних консервних продуктів, проведення гнучкої цінової політики, організація ефективної системи збуту, управління просуванням продукції на міжнародному ринку. За результатами дослідження ПрАТ «Одеський консервний завод» необхідно обрати стратегію посилення

активності на міжнародному ринку плодоовочевої консервної продукції, а саме за рахунок виходу підприємства на ринки Польщі та Угорщини. З метою активізації ЗЕД ПрАТ «Одеський консервний завод» в роботі розроблений комплекс заходів з просування продукції на зовнішні ринки: нова система торгових націнок, приваблива система знижок для споживачів продукції підприємства, ефективна рекламна програма та система створення іміджу компанії, що дасть змогу ПрАТ «Одеський консервний завод» залучити якомога більше потенційних покупців на зовнішніх ринках.

9. ПрАТ «Одеський консервний завод» має достатній потенціал для підвищення міжнародної конкурентоспроможності своєї продукції. Основними напрямками формування конкурентних переваг продукції ПрАТ «Одеський консервний завод» є: покращення якості продукції; ув'язування ціни з якістю продукції, що дозволить диференціювати продукцію за сегментами рівня доходів різних споживачів; оптимізація асортименту продукції підприємства; запровадження ресурсозберігаючих технологій; використання ефективних логістичних схем; комплексний підхід до переробки сільськогосподарської сировини; впровадження у виробництво інноваційних консервних продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарян О.М. Маркетинг: принципи і функції: Навчальний посібник / О.М. Азарян - Х.: Студцентр, 2001. - 320 с.
2. Азоев Г. Л. Конкурентные преимущества фирмы / Г. Л. Азоев, А. П. Челенков – М.: ОАО «Типография «Новости», 2007. – 256 с.
3. Алексеев С. Б. Теоретические аспекты конкурентоспособности предприятий / С. Б. Алексеев // Экономика: проблемы теории и практики. – 2004. – № 21. – С. 614-619.
4. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В.Г. Андрійчук. - К.: КНЕУ, 2013. - 779 с.
5. Багрова І.В. Складові та фактори конкурентоспроможності / І.В.Багрова, О.Г. Нефедова // Вісник економічної науки України. - 2007. - № 1. - С.11-16.
6. Балабанова Л.В. Стратегічне маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств: навчальний посібник / Л.В. Балабанова, В.В. Холод. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 448 с.
7. Барбаріч Т. М. Конкурентоспроможність підприємств харчової промисловості Житомирської області / Т. М. Барбаріч // Економіка та держава. - 2011. - № 9. - С. 70-72.
8. Бондаренко С.М. Конкурентоспроможність, стандартизація та сертифікація продукції / С.М. Бондаренко // Експрес-новини: наука, техніка, виробництво. – 1999. – № 15. – С. 32 – 33.
9. Бородин А. В. Современные подходы к оценке конкурентоспособности предприятий / А. В. Бородин, Н. Л. Теренина // Казанская наука. - 2012. - № 3. - С. 69-72.
10. Брикаліна С.В. Конкурентоспроможність продукції, як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства / С.В. Брикаліна, Я.І. Сидоренко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NND_2010/Economics/60710.doc.htm.

- 11.Васильков Є. В. Теоретичні аспекти конкурентоспроможності продукції аграрних підприємств / Є. В. Васильков // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. - 2018. - Вип. 290. - С. 15-21.
- 12.Волошин Р.В. Методологія дослідження конкурентоспроможності зерна / Р.В. Волошин // Галицький економічний вісник. - 2009. - № 1. - С. 174-180.
- 13.Григоренко А. І. Конкурентоспроможність продукції садівництва / А. І. Григоренко // АгроІнком. – 2005. – № 11-12. – С. 26-29.
- 14.Дашко І. М. Фактори впливу на конкурентоспроможність підприємств / І. М. Дашко // Причорноморські економічні студії. - 2017. - Вип. 13(2). - С. 80-84.
- 15.Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г., Макогін Ю.В. та ін. Міжнародна економіка: Навч. посібник. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
- 16.Іванченков В. С. Перспективи інноваційного розвитку консервного виробництва в Українському Причорномор'ї / В. С. Іванченков, З. В. Чехович // Економічні інновації. - 2015. - Вип. 60(1). - С. 154-171.
- 17.Кадирус І.Г. Конкурентоспроможність підприємства та фактори, що на неї впливають / І.Г. Кадирус // Ефективна економіка. - 2014. - №5. - С. 40-46.
- 18.Кваша С. М. Конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому аграрному ринку / С. М. Кваша, Н. Є. Голомша // Економіка АПК. - 2006. - № 5. - С. 99-104.
- 19.Кравченко Л. О. Конкурентоспроможність продукції та її оцінка / Л. О. Кравченко, О. О. Парнак // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. - 2014. - Вип. 5.3. - С. 31-35.
- 20.Ламбен Ж.Ж. Менеджмент ориентированный на рынок / Ж.Ламбен; под ред. В.Б. Колчанова. - СПб.: Питер, 2008. - 800 с.
- 21.Лобанов М.І. Аграрний маркетинг: практичний посібник / М.І. Лобанов, Т.А. Маркіна. - Мелітополь, 2010. - 232 с.
- 22.Малік М.Й. Основи аграрного підприємництва: монографія / М.Й. Малік. -

- К.: Інститут аграрної економіки, 2011. - 582 с.
- 23.Мамочка А.Ю. Інноваційний розвиток харчової промисловості в Україні / А.Ю. Мамочка // Вісник Сумського нац. аграрн. ун-ту. – 2012. – № 1. – С. 23-27.
- 24.Мануйлович Ю. М. Дослідження сутності та трактування поняття конкурентоспроможності підприємства / Ю. М. Мануйлович // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2013. - № 4. - С. 274-282.
- 25.Нижник І.В. Управління конкурентоспроможністю промислових підприємств: методи та механізми підвищення: монографія / І.В. Нижник. - Хмельницький: ХНУ, 2012. - 219 с.
- 26.Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. - М.: Русский язык, 1975. - 846 с.
- 27.Парсяк В.Н. Аналітичні передумови управління конкурентоспроможністю невеликих підприємств / В.Н. Парсяк, І.В. Дибач // Економіст. - 2010. - №8 - С. 56-59.
- 28.Пасічник І.Ю. Теоретичні положення управління конкурентоспроможністю продукції / І.Ю. Пасічник // Бізнес Інформ. Економіка. Менеджмент та маркетинг. – 2016. – № 1. – С. 316–320.
- 29.Петухова О. М. Підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств агропродовольчої сфери / О. М. Петухова, А. В. Коняга // Наукові праці Національного університету харчових технологій. - 2018. - Т. 24, № 1. - С. 57-65.
- 30.Портер М. Конкуренция: Пер. с англ. / М. Портер. – М.: Вильямс, 2005. – 608 с.
- 31.ПрАТ «Одеський консервний завод»: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://okz.od.ua>
- 32.Процюк Н.Ю. Забезпечення конкурентоспроможності продукції як передумова розвитку підприємств харчової промисловості / Н.Ю. Процюк // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2013. – Вип. 4. – С. 250-256.

- 33.Ревуцька Л. Є. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємства / Л. Є. Ревуцька // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. - 2015. - № 4. - С. 202-205.
- 34.Ряба А.М. Конкурентоспроможність продукції і конкурентоспроможність підприємства / А.М. Ряба, Л.М. Котлова // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Економіка підприємства: проблеми теорії та практики». - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. - С. 59-60.
- 35.Сітковська А. О. Оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства: методика та критерії розрахунку / А. О. Сітковська // Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки. - 2016. - № 3. – С.40-46.
- 36.Тихонов Р. М. Конкурентоспособность промышленной продукции / Р. М. Тихонов. – М.: Изд-во стандартов, 2005. – 240 с.
- 37.Трубилин А.В. Конкурентоспособность – главный фактор эффективности производства / А.В. Трубилин // АПК: экономика, управление. – 2012. – № 12. – С. 39–46.
- 38.Уханова І.О.Міжнародна конкурентоспроможність Одеського регіону: стан та перспективи підвищення / І.О. Уханова, О.І. Бондаренко // Науковий вісник. – Одеса, ОНЕУ. – 2016 — №6
- 39.Хлівна І. В. Структурні елементи та фактори конкурентоспроможності сучасного підприємства / І. В. Хлівна, О. В. Гривківська // Економіка. Менеджмент. Бізнес. - 2015. - № 3. - С. 115-120.
- 40.Хлівна І. В. Структурні елементи та фактори конкурентоспроможності сучасного підприємства / І. В. Хлівна, О. В. Гривківська // Економіка. Менеджмент. Бізнес. - 2015. - № 3. - С. 115-120.
- 41.Чайка В. О. Формування конкурентоспроможності аграрної продукції / В. О. Чайка // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. - 2016. – Вип.7-2. – С.47-52.
- 42.Чередніченко О. О. Оцінка конкурентоспроможності продукції сільськогосподарських підприємств молочної галузі / О. О. Чередніченко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і

- природокористування України. - 2013. - Вип. 181(6). - С. 237-245.
- 43.Чумак Л.Ф. Фактори впливу на формування конкурентоспроможного потенціалу підприємств / Л.Ф. Чумак // Экономика и управление. - 2013. - № 1. - С. 62-69.
- 44.Шапоренко О. І. Фактори впливу інновацій на конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції / О. І. Шапоренко, О. Л. Чібузор // Вчені записки університету "КРОК". Серія: Економіка. - 2016. - Вип. 43. - С. 165-172.
- 45.Шевченко О.Л. Якість і конкурентоспроможність продукції, їх місце в стратегії маркетингу / О.Л. Шевченко // Стратегія економічного розвитку України. - 2001. - № 4. - С. 208-216.
- 46.Шершньова З. Є. Стратегічне управління: Підручник / З.Є. Шершньова, С.В. Оборська. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.
- 47.Шульга М. О. Управління конкурентоспроможним потенціалом підприємств харчової промисловості: дис. канд. екон. наук / М. О. Шульга. – Херсон, 2015. – 210 с.
- 48.Юданов А.Ю. Конкуренция: Учебное пособие / А.Ю. Юданов. – М.: Гном-Пресс, 1998. – 543 с.
- 49.Юзьвак Л.О. Особливості розвитку теорії і методології сучасного управління конкурентоспроможністю підприємств / Л.О. Юзьвак // Галицький економічний вісник. - 2013. - № 2. - С. 94-100.
- 50.Янковий О. Г. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення / О. Г. Янковий. – Одеса: Атлант, 2013. – 470 с.
51. Внутрішня звітність ПрАТ «Одеський консервний завод»